

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ,
АСПРАНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 1(9), 2022

Мукачево

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Мукачівського державного університету
(Протокол №17 від 28.04.2022 р.)

Головний редактор:

Гоблик Володимир Васильович – доктор економічних наук, професор, перший проректор, Мукачівський державний університет

Заступник головного редактора:

Молнар Тетяна Іванівна – голова Наукового товариства студентів, аспірантів, молодих вчених, Мукачівський державний університет

Відповідальний секретар:

Бабіля Марина Василівна, Мукачівський державний університет

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Кабачій Василь Миколайович - к. ф-м. н., доцент, завідувач кафедри машинобудування, природничих дисциплін та інформаційних технологій;

Качур Мирослава Михайлівна – к. пед. н., доцент кафедри теорії і методики музичної освіти;

Кобаль Василь Іванович - к. пед. н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;

Козарь Оксана Петрівна – д-р. т. н., професор, академік Української технологічної академії (м. Київ), завідувач кафедри легкої промисловості і професійної освіти;

Корнієнко Інокентій Олексійович – к. психол. н., доцент кафедри психології;

Лужанська Тетяна Юріївна – к. географічних наук, доцент, декан факультету туризму та готельно-ресторанного бізнесу;

Малець Олександр Омелянович – д-р. і. н., доцент, завідувач кафедри суспільних дисциплін та фізичної культури;

Мілашовська Ольга Іванівна – д-р. е. н., професор, завідувач кафедри готельно-ресторанної справи;

Моргун Алла Володимирівна – к. філол. н., доцент, декан гуманітарного факультету;

Попович Наталія Михайлівна – д-р. пед. н., доцент, завідувач кафедри музичного мистецтва;

Прокопович Лідія Сигізмундівна – к. філол. н., доцент, завідувач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій;

Проскура Володимир Федорович – д-р е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту та управління економічними процесами;

Реслер Марина Василівна - д-р е. н., професор, академік Академії економічних наук, декан факультету економіки, управління та інженерії;

Стегней Маріанна Іванівна - д-р. е. н., професор кафедри економіки та фінансів;

Теличко Наталія Вікторівна – д-р. пед. н., професор, завідувач кафедри англійської філології та методики викладання іноземних мов;

Товканець Ганна Василівна - д-р пед. н., професор, завідувач кафедри теорії та методики початкової освіти;

Фізеші Октавія Йосипівна – д-р. пед. н., професор кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти;

Черепаня Наталія Іванівна – к. пед. н., доцент, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти;

Черничко Тетяна Вікторівна - д-р. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та фінансів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вайда Л. О. Українська педагогічна преса як джерело відображення інноваційних педагогічних ідей (1991–2013 рр.) / Л. О. Вайда // Педагогічний дискурс. – 2013. – Вип. 15. – С. 102–105.
2. Мельник І. М. Проблеми народної школи і виховання в педагогічній пресі (за матеріалами західноукраїнських видань другої половини ХІХ – початку ХХ століття): дис. на здобуття наук. ступеню канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / І. М. Мельник. – Луцьк, 1997. – 181 с.
3. Фізеші О. Й. Початкова школа на Закарпатті (друга половина ХІХ – початок ХХІ ст.): монографія / О. Й. Фізеші. – Ужгород: МДУ, 2015. – 528 с.

УДК 37.018.1-043.2:37.015.311-053.2/5

Одошевська Є. С.
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
спеціальність 016 «Спеціальна освіта. Логопедія»,
Мукачівський державний університет
Бобирєва О. С.
асистент кафедри педагогіки дошкільної,
початкової освіти та освітнього менеджменту,
Мукачівський державний університет

**ПРІОРИТЕТ ВПЛИВУ СТИЛЮ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА
ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ**

У статті розкрито основні стилі сімейного виховання. Обґрунтовано пріоритет впливу стилю сімейного виховання на формування особистості дитини, роль батьків у цьому процесі.

***Ключові слова:** особистість дитини, батьки, родина, сімейне виховання, стилі виховання.*

The article reveals the main styles of family upbringing. The priority of the influence of family upbringing style on the formation of the child's personality, the role of parents in this process is substantiated.

***Key words:** child's personality, parents, family, family upbringing, upbringing styles.*

За останнє століття науковці значно поповнили педагогічну скарбничку знанням у сфері виховання, доводячи багатьма дослідженнями його безсумнівний вплив на особистісний розвиток людини. Швидка мінливість цього світу дає людству поштовх відшукувати нові способи та методи впливу на дитину, що зможуть всебічно розвивати та наповнювати її, відповідно до умов та вимог сучасності. Проблеми, пов'язані з вихованням у наші дні є одними із найактуальніших у педагогіці, адже суспільство як ніколи зацікавлене у зростанні духовно багаті молоді, оскільки за нею майбутнє – розвиток та процвітання Батьківщини.

Виховання є тим інструментом, котрий здатен перетворити маленьку людину, як біологічну істоту, на особистість із багатим внутрішнім світом, моральними принципами та готовністю до самостійного дорослого життя. Під вихованням з позицій педагогічної науки загалом розуміється вплив суспільства на особистість, що розвивається.

Особистість – це соціально-психологічне поняття; людина, яка характеризується із соціально-психологічного погляду насамперед рівнем розвитку психіки, здатністю до засвоєння соціального досвіду, можливістю спілкуватися з іншими людьми [3, с.10]. Л. М. Маценко зазначає, що саме в родині закладаються основи ціннісно-мотиваційної сфери особистості, формується її характер. Вплив сім'ї на розвиток особистості залежить від її складу, морально-психологічного клімату, соціальної орієнтації, загальної та педагогічної культури батьків, часу і характеру спілкування кожного з них з дитиною, єдності чи суперечливості вимог до неї, кола сімейних інтересів тощо [4, с.108]. Як стверджував В. О. Сухомлинський: «Сім'я – перше джерело, з якого починається велика ріка почуттів і переконань» [6].

Сімейне виховання – це одна з найбільш древніх споконвічних форм соціалізації і виховання дітей, яка органічно об'єднує об'єктивний вплив культури, традицій, звичаїв, поглядів народу, сімейно-побутових умов і взаємодію батьків із дітьми, у процесі якої відбувається повноцінний розвиток і становлення їхньої особистості [2, с.46-47].

Залежно від особливостей та методів взаємодії батьків із дітьми, існують так звані «стилі виховання». Вивчення даного явища актуалізовано в роботах багатьох вчених, зокрема, Я. А. Коменського, Й. Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, А. С. Макаренка, А. І. Кузьмінського, А. Є. Лічко та ін.

Стилі сімейного виховання можуть формуватися під впливом різних чинників. Перш за все це індивідуально-психологічній особливості батьків: зокрема їхній характер і темперамент, що зумовлюють поведінку, діяльність, ставлення до себе та інших тощо. Також, безумовно, велике значення має вплив родин, у яких виховувалися самі батьки; власне те, яка модель сімейних

стосунків закріпилася в їхній підсвідомості змалку. Крім цього, не менш важливим є рівень освіченості батьків, їхня психологічна та теоретична готовність до того, щоб нести відповідальність за дітей. Адже дитина – це складний механізм, який можна легко спотворити через безвідповідальність та поверхневу обізнаність у питаннях виховання.

Замашкіна О. Д. описує поняття «стиль сімейного виховання», як характерне ставлення батьків до дитини, які застосовують певні засоби й методи педагогічного впливу, що полягають у своєрідній манері словесного звертання та взаємодії [2, с.82].

Існують різні класифікації стилів сімейного виховання. Розглянемо найпоширеніші з них у вітчизняній та зарубіжній літературі.

Таблиця 1.

Стилі сімейного виховання

Автор	Стиль	Зміст	Вплив на дитину
О. Д. Замашкіна [2]	Потуральний	Дитина змалку має занадто багато свободи. Батьки в першу чергу думають про себе і про власний комфорт.	З дитиною складно знайти спільну мову, їй важко заохочувати до певної діяльності. У дитини відсутнє поняття «дисципліна».
	Змагальний	Батьки з раннього віку вбачають у діях своєї дитини щось видатне і незвичайне. Займаються її різнобічним розвитком, іноді не за інтересами самої дитини. Такі батьки постійно вихваляють дитину, заявляючи про її унікальність.	Дитина зростає з думкою, що вона краща за своїх однолітків. Їй притаманні егоїзм, самовпевненість, зухвалість.
	Розважливий	Дитині надано повну свободу дій, можливість набувати особистий досвід шляхом спроб і помилок. Стосунки базуються на принципах довіри та поваги.	Дитина стає допитливою, активною, рішучою, з повагою до інших та самої себе.
	Запобігливий	Дитина або через власні проблеми зі здоров'ям або внаслідок надмірної батьківської турботи, позбавлена активної діяльності. Батьки визначають коло її інтересів, регламентують її поведінку.	У дитини немає бажання навчатися, розвиватися. Дитина стає безвідповідальною, пасивною, байдужою.
	Контролюючий	До дитини ставляться досить жорстко. Дорослі прагнуть повністю контролювати життя дитини.	Дитина нерішуча, похмура, має високий рівень тривожності та проблеми із навчанням.
	Співчутливий	Характерний для сімей із недостатнім матеріальним статком, поганими побутовими умовами, відсутністю духовної спорідненості членів родини або одного з батьків.	Дитина організована, відповідальна, вмє співчувати, поважати. Неініціативна, тиха та сором'язлива, але спостережлива.
	Гармонійний	Панує в родині, де цінуються сімейні традиції, звичаї; де панує тепла й дружня атмосфера та взаємоповага.	Дитина дуже активна, кмітлива, має власну думку та здорову самооцінку, комунікабельна, відповідальна.
А. В. Петровський [5]	Диктат	Батьки вважають, що дитина не має права голосу в родині, вони ігнорують її думку, бажання та інтереси, а також можуть застосовувати психологічне та фізичне насильство як метод впливу на дитину.	У дитини розвиваються агресивність, зокрема й до батьків, безініціативність, байдужість, боягузтво тощо.
	Опіка	Батьки надмірно піклуються про дитину, відгороджуючи її від усіляких труднощів у житті.	Дитина зростає не самостійною, залежною, безініціативною, їй може бути важко долати навіть найпростіші буденні труднощі.
	Конфронтація	Батьки не втручаються у життя дитини та не цікавляться ним. При цьому вони завжди помічають всі помилки та недоліки своєї дитини. У родині панує ворожнеча та взаємні образи.	Дитина у майбутньому може відповідати батькам тим самим: байдужістю та грубістю.
	Мирне співіснування	Батьки надають перевагу собі та	Дитина зростає егоїстичною та

	на основі невтручання	своїй кар'єрі, тож їх не цікавить те, що відбувається в житті дитини.	байдужою. Через брак батьківської уваги, їй важко ставитися до інших із теплом та любов'ю, піклуватися про них.
	Співпраця	Батьки підтримують дитину, поважають та цінують її думку, будуючи довірливі та теплі стосунки. Дають можливість проявляти самостійність та рішучість.	Дитина зростає відповідальною, чуйною, самостійною. Вона поважає інших та має здорову самооцінку.
Д. Баумрінд [1]	Авторитарний	Батьки контролюють дитину, не дають їй бути самостійною, не враховують її інтереси та бажання, використовують заборони та покарання як методи впливу на неї.	Дитина зростає безініціативною, агресивною, конфліктною та має проблеми із самооцінкою.
	Ліберальний	Батьки дають змалку приділяють дитині недостатньо уваги та дають їй повну свободу.	Дитина може проявляти неслухняність, агресію, неповагу до інших та байдужість.
	Демократичний	Батьки поважають дитину, цінують її думку. Вона відчуває їхню підтримку та любов.	У дитині розвивається самостійність, незалежність, ініціативність та відповідальність.

Враховуючи інформацію із таблиці 1, можна дійти висновку, що більшість класифікацій засновані на сімейному контролі, тиску на дитину, емоційності виховання та способах впливу. Здебільшого в авторів назви стилів різні, проте їхній зміст збігається.

Отже, найпершим соціальним середовищем у житті дитини є сім'я. Саме вона відіграє ключову роль у становленні особистості дитини. Важливу роль у цьому процесі відіграють батьки, які є «значущими» дорослими для дитини, зразком для наслідування. Не усвідомлюючи важливості та сили свого впливу на дитину і використовуючи неправильний підхід до неї, батьки можуть залишити негативний відбиток на свідомості вихованця та його майбутньому, тож у край важливо, щоб сімейні стосунки ґрунтувалися на любові, повазі, довірі та підтримці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баумрінд Д. Практична психологія / Д. Баумрінд. – 1995. – 411 с.
2. Замашкіна О. Д. Педагогіка сімейного виховання: навч. посібник / О. Д. Замашкіна. – Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2016. – 400 с.
3. Кузьмінський А. І. Педагогіка родинного виховання: навч. посібник / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К.: Знання, 2006. – 324 с.
4. Маценко Л. М. Педагогіка сімейного виховання: підручник / Л. М. Маценко. – 3-тє вид., переробл. та допов. – К.: ЦП «Компринт», 2019. – 376 с.
5. Петровский А. В. Дети и тактика семейного воспитания / А. В. Петровский. – М.: «Знание», 1981. – 96 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>